

30 oktober 2019

Proeftuin, Delfzijl

Verslag reflectieve monitor

2019 vond hiervan de eerste ronde plaats. Dit gebeurde door middel van een gesprek van 1,5 uur met de gemeentelijke projectleider(s) van de proeftuin en de verantwoordelijke wethouder. De voortgang van de uitvoering werd besproken met als doel om lessen, successen en knelpunten in beeld te brengen. Deze zijn geordend op basis van de thema's van het kennis- en leerprogramma van het PAW.

Algemeen

Delfzijl richt zich als industriestad op de ontwikkeling van een regionaal warmtenet. Het lokale industriepark Oosterhorn heeft een aanbod van 100MW-thermisch. De totale warmtevraag van de gebouwde omgeving in Delfzijl is 10MW en die van de gemeentelijke fusiepartner Appingedam is 3MW. Delfzijl onderzoekt gezamenlijk met Stad Groningen en industrie de mogelijkheid tot warmtetransport. De industrie wil graag meewerken, mede omdat de warmtelevering aan de gebouwde omgeving een 'licence-to-operate' geeft. Het is een hele complexe opgave om de puzzel te leggen en de regierol te nemen in de ontwikkeling van het warmtenet. Het kost veel tijd om de businesscase en de technische engineering te ontwikkelen, en om de regierol te voeren in samenwerking met de betrokken partijen. Er moet ontzettend veel uitgezocht worden. Omdat de gemeente beperkt capaciteit heeft, is de ontwikkeling minder ver dan gepland. Een complicerende factor is dat op dit moment veel werk stilligt rondom de versterkingopgave in verband met de stikstofproblematiek. Er is echter bij alle partijen een enorme gedrevenheid om stappen te maken. 'Wij willen verder!', is de uitsmijter van de wethouder.

Technische oplossingen

In de ontwikkeling deelt de gemeente het warmtenet op in transport, opwekking en distributie naar de klant. Een ingenieursbureau werkt de tracés uit, de gemeente brengt de warmtevraag in kaart en Groningen Seaports (havenschap en beheerder van de bedrijventerreinen) denkt en rekt mee over de businesscase rondom de infrastructuur. Ondanks de grote schat aan beschikbare warmte is het een hele puzzel om de realisatie van een warmtenet rond te krijgen.

Deze factoren spelen een rol:

- De gemeente krimpt ongeveer 20% in de komende jaren: van 10.000 naar 8.000 woningen. De gemeente gaat middels inbreiding de leefomgeving kwalitatief op peil houden. Dat betekent dat op ongeveer 25

locaties in de gemeente woningen en gebouwen worden gesloopt. De gemeente wil particulieren en huurders met een mooi aanbod verleiden te verhuizen naar nieuwbouw in het inbreidingsgebied. Door de krimp en nieuwbouw zal de warmtevraag in de komende periode afnemen.

- Door de versterkingsopgave wordt een deel van Delfzijl gesloopt en komt er nieuwbouw. De warmtevraag van nieuwbouwwoningen is heel laag. In de huidige plannen is een groot deel van de nieuwbouw all-electric.
- Het is onbekend hoe lang de restwarmte van de industrie, - waaronder een gasgestookte centrale in Delfzijl - beschikbaar blijft. Investerings in de infrastructuur zijn voor de lange termijn.
- De beschikbare warmte komt van verschillende bronnen met verschillende temperaturen. Er is al veel uitzoekwerk verricht om de juiste aan- en afvoertemperatuur te onderzoeken. Beoogd is nu dat het een hoge temperatuurnet van 70-90 graden wordt. Dit is met name geschikt voor de meer nabijgelegen wijk met oudere woningen. Een wijk iets verder weg (nieuwbouw) zou met lagere temperatuur warmte (en retourwatertemperatuur) voorzien kunnen worden.
- De bebouwingsdichtheid in het Eemsdeltagebied is relatief laag. Het aantal dorpskernen is echter groot, zo'n 50 stuks. Het gebied wordt ook wel 'the galaxy of the north' genoemd. Er is daardoor veel infrastructuur nodig om deze dorpen te bedienen en dat maakt de businesscase lastig. Er wordt naar een logisch tracé gekeken om de dorpen mee te nemen. Tevens wordt er gekeken of er alternatieven zijn voor de verwarming van deze dorpen zoals groen gas en/of hybride systemen.

Dit zijn de successen, geleerde lessen en knelpunten:

Successen

- Delfzijl wil een expertmeeting organiseren met woningbouwcorporaties over warmtenetten en warmtebronnen om meer helderheid te krijgen over de te volgen route.
- De Gasunie denkt mee over de hoofdinfrastructuur in de warmtedriehoek: Eemshaven, Delfzijl en Groningen.

Geleerde lessen

- Het warmtenet krijgt warmte in gradaties. De wijk met oude woningen ligt het dichtstbij WAS (warmte afgifte station). De nieuwbouwwijk komt wat verder weg, lage temperatuur warmte is daar mogelijk.
- Het is goed om een back-up te hebben voor het geval het warmtenet niet haalbaar blijkt. In Delfzijl is dat all-electric of groengas, beide gecombineerd met warmtepompen.
- Het is lastig om, ook al is er een schat aan warmte beschikbaar, een solide en lange-termijn houdbare businesscase te maken op een warmtenet.

Knelpunten

- De gemeente denkt dat transport van warmte een belangrijke rol voor de overheid is. Om de onrendabele top te slechten zou een gesprek tussen de betrokken overheden moeten plaatsvinden over hoe zij hierin een rol zien. Dit kan financieel zijn (via subsidies, leningen of fiscale instrumenten), of via wetgeving (socialiseren van kosten voor aanleggen warmtenetten, bepalingen in warmtewet voor aansluitingen).
- Er is veel onzekerheid bij de corporatie over het warmtenet. Er spelen vragen over leveringszekerheid, tarifiering/betaalbaarheid voor huurders en lange termijn beschikbaarheid van de warmtebron.

Regie en organisatie

Alle betrokken stakeholders zitten bij de gemeente aan tafel waaronder de industrie, de woningcorporatie, het havenschap. Zij nemen echter niet de trekkersrol, die ligt bij de gemeente. De overige betrokken partijen willen meewerken als er voor hen een aantrekkelijk aanbod voor de levering en inkoop van warmte komt. Er is ook een regionale stuurgroep warmtenetten waar de wethouder in zit. De provincie en Groningen Seaports is ook betrokken. Dit zijn de successen, geleerde les en knelpunten:

Successen

- De wethouder heeft alle relevante onderwerpen, waaronder stedelijke vernieuwing, versteviging en woningbouw in zijn portefeuille. Het is een zeer ervaren bestuurder die de gemeente en het gebied goed kent. De wethouder vindt dat, ondanks de lastige opgave, de gemeente zich tot het uiterste in moet zetten om de warmte uit het industriepark te benutten voor de gebouwde omgeving.
- De gemeentelijke projectleider voor het warmtenet heeft bij Groningen Seaports gewerkt en heeft een goed netwerk in de regio. Hij weet de goede adviesbureaus in te schakelen om te rekenen aan het warmtenet.
- Gasunie gaat in de warmterotonde in Zuid-Holland een rol op zich nemen en is ook in Groningen actief en betrokken bij de ontwikkeling van het warmtenet vanuit Delfzijl. Zo kan de kennis en ervaring die in Zuid-Holland is opgedaan gebruikt worden.

Geleerde lessen

- Voor de ontwikkeling van een regionaal warmtenet is een intensere regionale samenwerking nodig. Die is er nu nog onvoldoende.

Knelpunten

- Er is veel meer capaciteit en uitvoeringsbudget nodig dan verwacht en beschikbaar voor de ontwikkeling van het warmtenet als belangrijke drager van de aardgasvrije wijk Delfzijl-Noord. Het is pionieren en dat kost tijd. Het pionieren bestaat uit onder andere:
 - zoeken naar de rol die de gemeente moet en kan vervullen
 - financieel en technisch onderzoek naar de juiste vorm en tracé van het warmtenet

- het aangaan van samenwerkingsverbanden met verschillende partijen, soms met afwijkende belangen
- De gemeente zoekt naar de rol die zij kan en moet vervullen bij de ontwikkeling, realisatie en exploitatie van het warmtenet. Zij zou het liefst meer regionaal samenwerken, onder andere met de stad Groningen of de provincie. De gemeente is nu zelf trekker. Ze is bezig met het in kaart brengen van de vraag. De gemeente is in gesprek met woningbouwcorporatie en wil met hen een alliantie aangaan om samen het warmtenet te ontwikkelen.

Participatie en communicatie

De gemeente heeft nog niet met inwoners over het warmtenet gesproken omdat er nog geen concreet aanbod neergelegd kan worden, die vergeleken kan worden met andere alternatieven zoals all-electric of groengas projecten. Er zijn tientallen avonden georganiseerd rondom de verstevigingsopgave, dus over de nieuwbouwoopgave is wel contact met de bewoners. Dit zijn de successen en geleerde lessen:

Successen

- De ambitie om van het Groningse aardgas af te gaan is groot. Iedereen wil daar graag aan meewerken, zo ook de raad.
- In Delfzijl, een industriestad zijnde, heeft bijna iedereen rechtstreeks of indirect een relatie met de industrie. De gemeenschap leeft ermee en leeft ervan. Dit maakt dat er bij alle stakeholders een positieve grondhouding is ten opzichte van het gebruik van restwarmte en samenwerking met de industrie.

Geleerde lessen

- Geef bewoners een duidelijke boodschap en een perspectief. Onzekerheid geeft onrust. Deze les heeft Delfzijl geleerd in de communicatie met bewoners rondom de aardbevingsproblematiek.
- De term proeftuin werkt niet goed. Bewoners willen geen proefkonijn zijn. Delfzijl noemt het 'de aardgasvrije wijk'. Die term raakt in Delfzijl de juiste snaar.

Kosten en financiering

Het realiseren van de warmte-infrastructuur en aansluitingen in de woningen voor warmtelevering kost veel geld. Gasunie heeft gerekend aan het aanleggen van de infrastructuur en distributie naar Groningen stad. Relatief de grootste kostenpost is het distributienet in de wijk en de aansluiting per woning. Dit zijn de knelpunten:

Knelpunten

- De gemeente is aan het onderzoeken hoe een warmtebedrijf opgericht moet worden. Wie staat er garant? De gemeente kan geen groot risico aan.

- Er is een lange-termijn levering en afnamecontract nodig om de businesscase voor de omvangrijke infrastructuur rond te krijgen.

Wetgeving en juridische randvoorwaarden

Knelpunt

- De gemeente mist een juridisch kader over de rol van de verschillende overheden bij de ontwikkeling en realisatie van het warmtenet. De gemeente ziet een rol voor de rijksoverheid bij de realisatie van de transportleiding van het warmtenet.

Datagedreven planvorming

De gemeente huurt adviesbureaus in om te rekenen aan het warmtenet en routes van de warmtetracés te ontwikkelen. De gemeente brengt zelf ook de warmtevraag in beeld.

Verbinding met andere opgaven

De realisatie, met name van de sloop-nieuwbouwwijk is rechtstreeks verbonden met de verstevigingsopgave. De ervaring die Delfzijl in dit traject heeft opgedaan met betrekking tot communicatie is zeer relevant voor de aanpak van aardgasvrije wijken.